

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

ВАСИЛЬЄВ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 332.146.2: 338.49

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

доктора економічних наук

Харків-2011

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор
Ачкасов Анатолій Єгорович,
Харківська національна академія міського господарства
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України,
завідувач кафедри економіки підприємств міського господарства

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Жиляєв Ігор Борисович,
Комітет з питань науки і освіти
Верховної Ради України (м. Київ),
заступник завідувача секретаріату;

доктор економічних наук, професор
Сало Іван Васильович,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України» (м. Суми),
завідувач кафедри банківської справи;

доктор економічних наук, професор
Тищенко Олександр Миколайович,
НАН України (м. Харків),
завідувач відділу проблем
розвитку регіональної економіки

Захист відбудеться “15” грудня 2011 року об 10⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 у Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, у залі засідань вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської національної академії міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий “15” листопада 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема регулювання розвитку ринкової інфраструктури у сучасних умовах вважається центральною у формуванні стабільного економічного розвитку держави та її регіонів. Інфраструктурний підхід удосконалює реалізацію економічного світогляду, що відповідає сучасному стану розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, оскільки саме за умови гармонізації рівня інфраструктурного забезпечення формуються сприятливі передумови стійкого економічного зростання.

Актуальність досліджуваної проблематики підтверджується потребою розробки науково-методичних засад регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіонів України, що зумовлена істотним збільшенням кількості інфраструктурних проєктів, що реалізуються на сучасному етапі органами державної влади та управління всіх рівнів, реформування системи державного управління і створення єдиної регуляторної інституційної одиниці – Міністерства інфраструктури України.

Проблематика вивчення ринкової інфраструктури є багатоаспектною. Її регулюванню та розвитку приділялася увага в дослідженнях багатьох іноземних науковців: Дж. Акерлоф, М. Алле, Д. Ашауер, Д. Біль, Дж. Ван Дайн, Д. Каннінг, Р. Коуз, П. Кругман, Дж. Мілль, П. Розенштейн-Родан, М. Спенс, Дж. Стігліц, М. Стоун, Х. Хіршхаузен. Загальні питання забезпечення регіонального розвитку та окремих його складових досліджували такі науковці як Ачкасов А. Є, Бубенко П. Т., Геєць В. М., Голіков А. П., Гриценко А. А., Дорогунцов С. І., Момот Т. В., Назарова Г. В., Решетило В. П., Торкатюк В. І., Туган-Барановський М. І., Чернюк Л. Г., Шутенко Л. М. та ін. Безпосередньо проблематика регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону вивчалася такими фахівцями, як Беленький П. Ю., Жиляєв І. Б., Павлов В. І., Сало І. В., Соболев В. М., Ткач А. А., Тищенко О. М.

Однак існування значного пласту наукових досліджень у колі вивчення ринкової інфраструктури як категорії та системи інфраструктурного забезпечення як передумови стійкого розвитку економічних систем не зменшує гостроти проблематики наукового визначення системи регуляторних впливів на інфраструктурні підсистеми та, відповідно, їх впливу на економічний розвиток територіальних систем. Актуальними залишаються проблеми визначення сутнісних засад ринкової інфраструктури з огляду на реалізацію комплексних стимулюючих впливів на економічний розвиток держави та регіону, обґрунтування проблематики визначення оптимального рівня розвитку і рівня

ефективності функціонування її інститутів, структурних пропорцій та стратегічних пріоритетів розвитку секторів регіональної економіки.

Викладене зумовлює актуальність постановки завдань щодо обґрунтування системи регулювання і розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Формування механізму регулювання розвитку ринкової інфраструктури потребує подальших досліджень, науково-теоретичного обґрунтування, а також узагальнення відповідного практичного досвіду, що й зумовило вибір мети і завдань дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає пріоритетним стратегічним напрямкам розбудови економічної моделі України, що визначені у відповідних документах загальнодержавного та регіонального рівнів, зокрема у Стратегії економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004 – 2015 роки, Державній цільовій економічній програмі "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009 – 2013 роки, відповідних регіональних та галузевих програмах розвитку інфраструктури. Дисертаційна робота виконана в межах тематики науково-дослідних робіт Харківської національної академії міського господарства, зокрема НДР: «Економічні основи системотехніки полідименціонального формування синергетичного інвестиційного циклу капітального будівництва об'єктів житлово-комунального комплексу» (державний реєстраційний номер 0107U000249, 2007р.); «Економічні проблеми розвитку підприємств ЖКГ: регіональний аспект» (державний реєстраційний номер 1070U000248, 2007р.); «Інституційні фактори розвитку міської і регіональної економіки в умовах ринкової трансформації» (державний реєстраційний номер 0108U004539, 2008 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є науково-методологічне та теоретико-прикладне обґрунтування системи регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Для досягнення мети дослідження були поставлені і вирішені такі завдання:

– уточнено змістовне наповнення та природа еволюції категорії «ринкова інфраструктура» як інституційної одиниці, що забезпечує умови економічного розвитку;

– обґрунтовано методичні та теоретичні засади регулювання розвитку інфраструктури регіону та доведено доцільність зовнішнього регулювання її ефективності;

– здійснено дослідження рівня розвитку та організації ринкової

інфраструктури регіонів України як сукупності торгівельних, фінансово-інвестиційних, виробничих, інформаційних та державно-регуляторних інститутів;

- розроблено методичний підхід до оцінки цілісності та ефективності функціонування ринкової інфраструктури в регіоні;

- уточнено організаційно-методичні засади функціонування держави як особливого інституту в інфраструктурі регіонів та обґрунтовано систему пріоритетів розвитку державного регулювання ринкової інфраструктури регіону;

- визначено стратегічні аспекти організації, систему зв'язків і взаємодій інститутів фінансової інфраструктури та їх вплив на рівень економічного розвитку регіону;

- визначено стратегічні пріоритети інноваційного розвитку інфраструктури регіону та концептуальні основи формування бази знань регіону;

- запропоновано схему стратегічного регулювання ринкової інфраструктури регіону;

- обґрунтовано концептуальну модель оцінки цілісної ринкової інфраструктури регіону;

- розроблено механізм оцінки ринкової інфраструктури, побудований на критеріях фінансово-виробничої діяльності регіону, що містить систему критеріїв стратегічного розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Об'єктом дослідження є теоретико-методологічні та практичні засади процесу регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону як складної, цілісної системи, здатної до самоорганізації.

Предметом дослідження є обґрунтування науково-методологічних положень та теоретико-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення процесу регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що соціально-економічний розвиток регіональної економічної системи визначається взаємодією двох складових, умовно визначених як функціональна та інфраструктурна. Перша складова реалізує процеси соціально-економічного розвитку, друга – є допоміжною і формує умови ефективного функціонування першої. Умовність виділення пояснюється можливістю їх взаємозаміни. Концептуальний базис визначається через процеси регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону задля забезпечення оптимального рівня її ефективності у довго- чи короткостроковій перспективі. Оптимальність рівня її

ефективності розкривається через пропорційність достатності ресурсів для розвитку інфраструктурних галузей та індикативне обмеження занадто високої ефективності інфраструктурних галузей, яка обмежуватиме розвиток функціональних секторів.

Методи дослідження сформовані на основі діалектичного методу дослідження, комплексного та системного підходів, методів структурного і процесного аналізів, класичних положень економічної теорії, сучасної теорії управління територіальним розвитком, теоретичних і методологічних положень вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблем управління територіальним розвитком організацій, монографічних видань.

Крім того, для вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: метод теоретичного узагальнення – для визначення сутнісних ознак та наповнення категорійного апарату ринкової інфраструктури; метод еволюційного аналізу та історичних порівнянь – для визначення регіональних аспектів ринкової інфраструктури; методи аналізу і синтезу – для визначення елементного складу та формування єдиної моделі ринкової інфраструктури регіону; метод системного підходу – для обґрунтування концептуальних засад регулювання розвитку інфраструктури регіону; методи економіко-математичного моделювання – для оцінки ефективності та оптимізації критеріїв стратегічного розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, дані досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вирішенні науково-практичної проблеми регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону. Основні положення, які визначають наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

- обґрунтовано методичний підхід до оцінки цілісності функціонування ринкової інфраструктури, що базується на принципах глобальної ефективності, які передбачають орієнтацію на регулювання максимізації комплексної ефективності інститутів інфраструктури та інститутів які вона забезпечує у коротко- та довгостроковій перспективах із застосуванням індикативних важелів для протидії негативним проявам поточної стадії економічного циклу;

- запропоновано схематику стратегічного регулювання ринкової інфраструктури регіону, що орієнтована на максимізацію синергетичних

ефектів розвитку взаємовідносин у ринковій економіці, містить елементи кластерної інноваційної моделі та орієнтована на акумуляцію грошових потоків і сумісне використання інфраструктурних об'єктів;

– розроблено концептуальну модель цілісної ринкової інфраструктури регіону, що полягає у реінжинірингу ринкової інфраструктури регіону відповідно до стратегії регіонального розвитку, орієнтації на інноваційну спрямованість та ефективне використання внутрішніх (регіональних) ресурсів, підвищенні її конкурентоспроможності у боротьбі за інвестиційні ресурси, забезпеченні позитивного соціального ефекту інвестиційних процесів;

удосконалено:

– дослідження функціональних секторів інфраструктури, що дозволило розкрити рівень розвитку регіональної інфраструктури не тільки на рівні торговельних, фінансово-інвестиційних та виробничих, а й інформаційних та державно-регуляторних інститутів і узагальнити стан та властивості інфраструктурних секторів;

– систему напрямків державного регуляторного впливу на розвиток інфраструктури, що на відміну від інших передбачає розмежування функцій суб'єкта регулювання ринкової інфраструктури і функцій інфраструктурного інституту, яким виступає держава. Регуляторний вплив реалізується за допомогою інструментарію соціальної, податково-бюджетної та кредитно-грошової політики, що здійснюється за допомогою фінансово-кредитного механізму. Функції інфраструктурних інститутів виконує система державних фінансових організацій і державні регуляторні установи. Контроль за ними забезпечує державі здійснення економічних функцій централізованого управління;

– напрямки становлення результативної інноваційної моделі в Україні, що на відміну від інших передбачають формування інфраструктури бази знань у регіоні, відтворення систем інноваційного кредитування та інвестування, орієнтацію на забезпечення концентрації інноваційних знань, розбудову системи концентрації інноваційних технологій у регіоні;

– механізм оцінки ринкової інфраструктури регіону, відмінністю якого є поглиблення у визначення шляхів перспективного розвитку та заходів поліпшення фінансово-господарського стану регіону. В основі обґрунтованого механізму лежить матричний підхід, який реалізований у вигляді матриці фінансових стратегій регіону та орієнтований на визначення заходів регулювання розвитку діяльності ринкової інфраструктури регіону за визначеною кількістю аспектів;

дістало подальшого розвитку:

– наукове обґрунтування категорії «ринкова інфраструктура», що на відміну від існуючих підходів розкриває її сутність як системи, що забезпечує умови економічного розвитку через впровадження та стимулювання економічної активності, та еволюції основних умов, що вважалися стимулами економічного розвитку;

– розуміння сутності економічної природи інфраструктури як економічного явища, що на відміну від інших базується на врахуванні протиріч між забезпеченням власної ефективності та ефективності забезпечуваних нею секторів. Доведено, що інститути ринкової інфраструктури зазвичай функціонують у неконкурентних умовах безальтернативності інфраструктурного обслуговування. За таких умов забезпечення регуляторних впливів та досягнення оптимального рівня ефективності функціонування ринкової інфраструктури стають стратегічним завданням регулювання економічного розвитку;

– перелік специфічних факторів впливу фінансової інфраструктури на соціально-економічний розвиток регіону, що на відміну від існуючих підходів дало змогу визначити основні напрямки узгодження управління фінансовою інфраструктурою на регіональному рівні.

Практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані в роботі шляхи розв'язання проблем розвитку ринкової інфраструктури регіону дозволять забезпечити збалансування умов соціально-економічного розвитку регіональних систем та стабільність розвитку економіки України.

На користь практичної значущості результатів дисертаційної роботи свідчить їх широке упровадження. Результати дослідження регулювання розвитку регіональної інфраструктури використовувались: у процесі розробки та наукової експертизи законів України з питань регіональної політики у Головному науково-експертному управлінні Апарату Верховної Ради України (довідка 16/3-506-1 від 15.05.2011 р.); під час розробки пропозицій до законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (довідка 16/4-17 від 27.04.2011 р.); при формуванні та реалізації державної регіональної політики в роботі Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (довідка 16-14/4077/0/6-11 від 19.05.2011 р.); у роботі державних установ Харківської області, зокрема Головного управління статистики у Харківській області (довідка 10/141 від 13.05.2011 р.) та Харківського територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (довідка 900 від

06.05.2011 р.); у навчальному процесі Харківської національної академії міського господарства (довідка 1379 від 27.04.2011 р.) та Харківського національного економічного університету (довідка 1218 від 12.05.2011 р.).

Особистий внесок автора. Дисертація є самостійно підготовленою науковою роботою, в якій викладений авторський підхід до вирішення важливого наукового і практичного завдання – обґрунтування системи регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіонів України.

Отримані результати є підсумком більш ніж десятирічних досліджень автором науково-практичних проблем регулювання розвитку ринкової інфраструктури Харківського регіону.

Основні положення і рекомендації, що виносяться на захист, отримані особисто автором. Дослідження та одержані висновки мають самостійний характер. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто, що подано у списку опублікованих робіт.

Апробація результатів дисертації. Основні висновки і рекомендації дисертації використані при розробці низки нормативних актів, у практичній роботі державних установ, у навчальному процесі, а також у практичній роботі автора.

Крім того, основні положення і результати дисертаційної роботи доповідалися й отримали схвальну оцінку на низці наукових конференцій, зокрема таких, як: III Міжнародна науково-практична конференція НТУ «ХП» Дослідження і оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2001» (м. Харків, 2001 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку XXI століття» (м. Полтава, 2001 р.); VI Міжнародна наукова конференція «Проблеми економіки транспорту» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Регіон-2007: стратегія оптимального розвитку» (м. Харків, 2007 р.); 7-ма Міжнародна міждисциплінарна науково-практична школа-конференція «Сучасні проблеми гуманізації і гармонізації управління» (м. Харків, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічний розвиток України і її регіонів: проблеми науки і практики» (м. Харків, 2009 р.); XVII Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 2009 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Україна в системі світових економічних процесів» (м. Харків, 2009 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми і шляхи розвитку інноваційних процесів

будівельної галузі» (м. Харків, 2009 р.); V Міжнародна науково-практична конференція для викладачів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні технології управління підприємством і можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2010 р.); XXXV науково-практична конференція викладачів, аспірантів та співробітників Харківської національної академії міського господарства (м. Харків 2010 р.).

Публікації. Основні наукові результати і висновки роботи повною мірою відображені в 38 наукових публікаціях, у тому числі у 3 монографіях, 25 статті опубліковані в спеціалізованих фахових виданнях, затверджених ВАК України, загальним обсягом 54,7 ум.-друк. аркушів, з яких особисто авторів належить 31,3 ум.-друк. аркушів.

Структура і обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, що викладені на 384 сторінки друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 87 рисунків, 32 таблиці, які наведені на 15 ум.-друк. аркушах, 6 додатків – на 80 сторінках. Список використаної літератури складається з 456 джерел, що наведені на 45 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено наукову новизну отриманих результатів і їх практичне значення, наведено дані про апробацію та публікації результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади формування ринкової інфраструктури регіону**» досліджено теоретико-методологічні засади формування і функціонування ринкової інфраструктури регіону; розглянуто еволюційну природу її формування; узагальнено іноземний досвід регулювання елементів ринкової інфраструктури.

Вивчення існуючого досвіду показало, що в сучасних дослідженнях ринкової інфраструктури переважає підхід, що передбачає розгляд регіональної ринкової інфраструктури як складної територіальної організаційно-економічної системи, в межах якої виділяють відповідні елементи. Аналіз функціональних характеристик інфраструктурного забезпечення у наукових підходах засвідчив правильність гіпотези про недостатню відповідність та епізодичність наукового аналізу системи інфраструктурного забезпечення відносно вимог забезпечення регулювання розвитку господарського комплексу держави і регіону. При цьому визначення функціонального складу інфраструктури неможливе без аналізу

складових елементів економічної інфраструктури регіону за різноманітними ознаками та їх систематизації відносно інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку.

Проведений аналіз дозволив сформуванати схематичну модель, що відображає диспозицію методологічних платформ вивчення сутності інфраструктури в літературних джерелах (рис. 1), що дало змогу деталізувати її функціональне наповнення. У результаті зроблено висновок про те, що розмаїття видів інфраструктури обумовлене функціонуванням в економіці підсистем різного рівня, тому перелік видів інфраструктури можна доповнювати залежно від цілей та рівня аналізу.

Рис. 1. Схематика методологічних платформ визначення сутності ринкової інфраструктури

Діалектичний аналіз предметної сфери дослідження дозволив обґрунтувати пріоритетність застосування еволюційного підходу щодо дослідження процесів розвитку регіональної ринкової інфраструктури. Природа виявлення інфраструктури, у першу чергу, пов'язана зі специфікою взаємодії матеріально-речових факторів виробництва. Аналіз літературних джерел показав теоретичну обґрунтованість і практичну підтвердженість достатньо жорсткої взаємообумовленості розвитку ринкової інфраструктури регіону та господарсько-технологічних укладів, які сформувались в економіці, адже розвиток останніх неможливий без відповідної інфраструктури. Тому доцільним є розгляд різновидів інститутів інфраструктури, які отримали переважний розвиток у період формування і становлення кожного з технологічних укладів з урахуванням передового досвіду розвинених країн

світу (рис. 2). Спираючись на логіку, викладену на рисунку, можна стверджувати, що ринкова інфраструктура як система, що забезпечує умови економічного розвитку, поступово еволюціонувала, відповідно формуючи нові стимули економічного розвитку.

Узагальнення підходів до визначення наповнення категорії «інфраструктура» з урахуванням основних положень еволюційної парадигми дозволило констатувати, що регіональна ринкова інфраструктура – це сукупність особливих об'єктів і видів діяльності, у процесі функціонування яких забезпечується рух інформаційних, матеріальних та фінансових потоків в економічному просторі регіону і які еволюціонують у ході розвитку регіональної соціально-економічної системи.

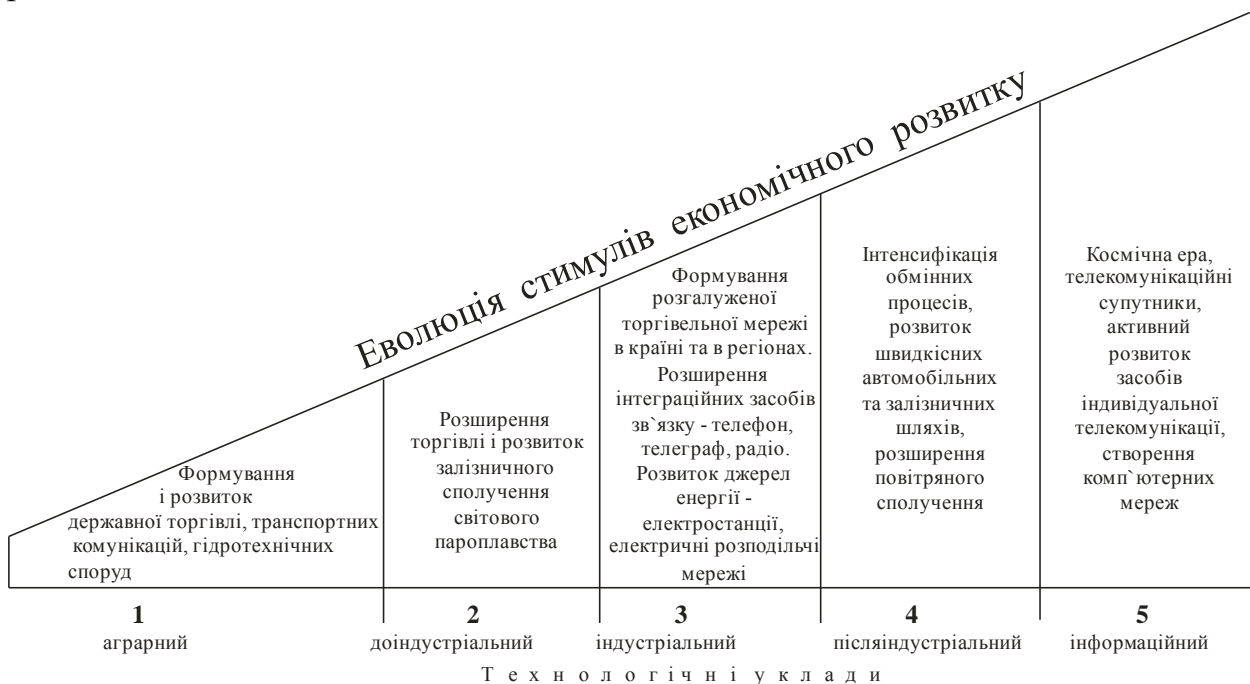

Рис. 2. Різновиди інститутів інфраструктури, які мали пріоритетний розвиток у період формування і становлення певних господарсько-технологічних укладів

Дослідження міжнародного досвіду засвідчило, що без ефективного державного регулювання елементів ринкової інфраструктури, тобто без встановлення і підтримки державою стабільного законодавчого порядку (на юридично-правових засадах), неможливі організація й функціонування сучасної ринкової економіки. У світі відбуваються процеси пошуку та створення найбільш ефективної моделі державного впливу на формування ринкової інфраструктури. Теоретико-методологічне дослідження досвіду державного регулювання господарської діяльності в країнах світу та

порівняння державного втручання у світовій і вітчизняній практиках є сьогодні особливо актуальними.

Головною метою державного втручання в діяльність ринкової інфраструктури є забезпечення неперервного процесу розвитку економічних процесів, здобуття економічної стабільності на макро- і мікрорівнях.

У другому розділі «Системний аналіз функціональної організації ринкової інфраструктури регіону» досліджено окремі складові системи інфраструктурного забезпечення регіонів України, зокрема торгівельну, фінансово-інвестиційну, виробничу, інформаційну та правову; здійснено узагальнення методичних засад оцінки цілісності функціонування ринкової інфраструктури у регіоні.

У результаті дослідження існуючих підходів до регулювання інфраструктури, проведеного у попередньому розділі, було визначено, що переважна більшість відомих підходів виходять із загальної концепції ринку або якої-небудь окремої галузі (виробництво, фінанси, соціальна сфера, транспорт і т. п.) або концентруються на загальнотеоретичних основах, недостатньо уваги приділяючи конкретним соціально-економічним процесам. У зв'язку з цим дослідження регіональної ринкової інфраструктури здійснене за обраними секторами. При цьому в кожному секторі передбачається наявність певного циклу і, відповідно, розглядається інфраструктура кожного циклу.

Для узагальнення результатів досліджень розвитку ринкової інфраструктури регіонів України було проведено їх ранжування за ступенем розвитку інфраструктури окремих видів. Оцінку проведено по даним 24 областей України, Автономної Республіки Крим (з включенням м. Севастополя) та м. Києва. У табл. 1 наведений перелік показників, відібраних для характеристики рівня розвитку інфраструктури регіону певного виду, та результати аналізу. Ранжування було проведено за сумою місць сукупності показників.

Уточнення сутнісних та функціональних ознак інфраструктури як економічного явища засвідчило, що на сучасний момент природа функціонування більшості її інституційних елементів орієнтована на забезпечення власної ефективності. Однак інститути ринкової інфраструктури зазвичай функціонують у неконкурентних умовах та мають змогу нав'язувати свої послуги споживачам. У таких умовах забезпечення регуляторних впливів і досягнення оптимального рівня ефективності функціонування ринкової інфраструктури стає стратегічним завданням регулювання економічного розвитку та забезпечення цілісності її функціонування.

Ранжування регіонів України за рівнем розвитку інфраструктури*

Регіон*	Показники розвитку складових ринкової інфраструктури					Разом	Рейтинг
	Товаро-оборот регіонів	Кількість компаній, що надають фін. послуги	Доходи за послуги транспорту та зв'язку	Кількість користувачів Інтернету	Кількість економічних злочинів		
АР Крим (у т. ч. м. Севастополь)	7	7	12	9	19	54	8
Вінницька обл.	14	22,5	7	17	6	66,5	12
Волинська обл.	20	22,5	22	24	3	91,5	21
Дніпропетровська обл.	3	3	4	3	25	38	5
Донецька обл.	2	2	2	4	26	36	3
Житомирська обл.	18	17	10	25	14	84	18
Закарпатська обл.	12	22,5	19	23	16	92,5	23
Запорізька обл.	9	6	13	8	21	57	9
Івано-Франківська обл.	19	11,5	17	22	15	84,5	19
Київська обл.	8	8	3	5	10	34	2
Кіровоградська обл.	22	22,5	26	20	7	97,5	24
Луганська обл.	10	11,5	14	10	24	69,5	14
Львівська обл.	6	10	8	7	13	44	7
Миколаївська обл.	13	14	16	12	8	63	10
Одеська обл.	5	5	5	2	20	37	4
Полтавська обл.	11	9	15	11	22	68	13
Рівненська обл.	22	14	21	16	2	75	16
Сумська обл.	25	17	24	14	12	92	22
Тернопільська обл.	26	22,5	23	19	9	99,5	26
Харківська обл.	4	4	6	6	23	43	6
Херсонська обл.	16,5	22,5	20	18	5	82	17
Хмельницька	16,5	22,5	18	15	17	89	20
Черкаська обл.	15	17	9	13	11	65	11
Чернівецька обл.	24	22,5	25	26	1	98,5	25
Чернігівська	22	14	11	21	4	72	15
м. Київ	1	1	1	1	18	22	1
Разом	351	351	351	351	351	1755	351

* Регіони обиралися у відповідності до системи адміністративно-територіального устрою України

У роботі обґрунтовано методичний підхід до забезпечення цілісності регулювання розвитку ринкової інфраструктури. Ключовою відмінністю запропонованого підходу є реалізація принципу глобальної ефективності. Науковий аналіз засвідчив існування трьох можливих станів ефективності функціонування ринкової інфраструктури у регіонах, а саме: процесна ефективність, що характеризується ситуацією вичерпування потенціалу суб'єктів ринкової інфраструктури на користь суб'єктів, на функціонування яких орієнтована дана інфраструктура, та ситуацією, коли рівень ефективності

інститутів інфраструктури не забезпечує свій повноцінний розвиток; системна ефективність – орієнтована на рівноважний стан, при якому ефективність суб'єктів інфраструктури знаходиться на рівні достатньому для забезпечення стабільного власного розвитку та не обмежує можливість ефективного функціонування забезпечуваних нею суб'єктів; інфраструктурна ефективність – стан, при якому функціонування суб'єктів інфраструктури є високоефективним за рахунок вилучення та перерозподілу ресурсів із інститутів які вони забезпечують. Орієнтація на відповідний рівень ефективності здійснюється у відповідності до конкретного етапу економічного циклу. На рис. 3 показано, що головні регуляторні впливи на розвиток інфраструктури у спадній кризовій частині економічного циклу мають орієнтуватися на процесну ефективність, а на пікових частинах, навпаки, – на інфраструктурну ефективність. Такий регуляторний підхід забезпечуватиме згладжувальний вплив на коливання економічної динаміки розвитку.

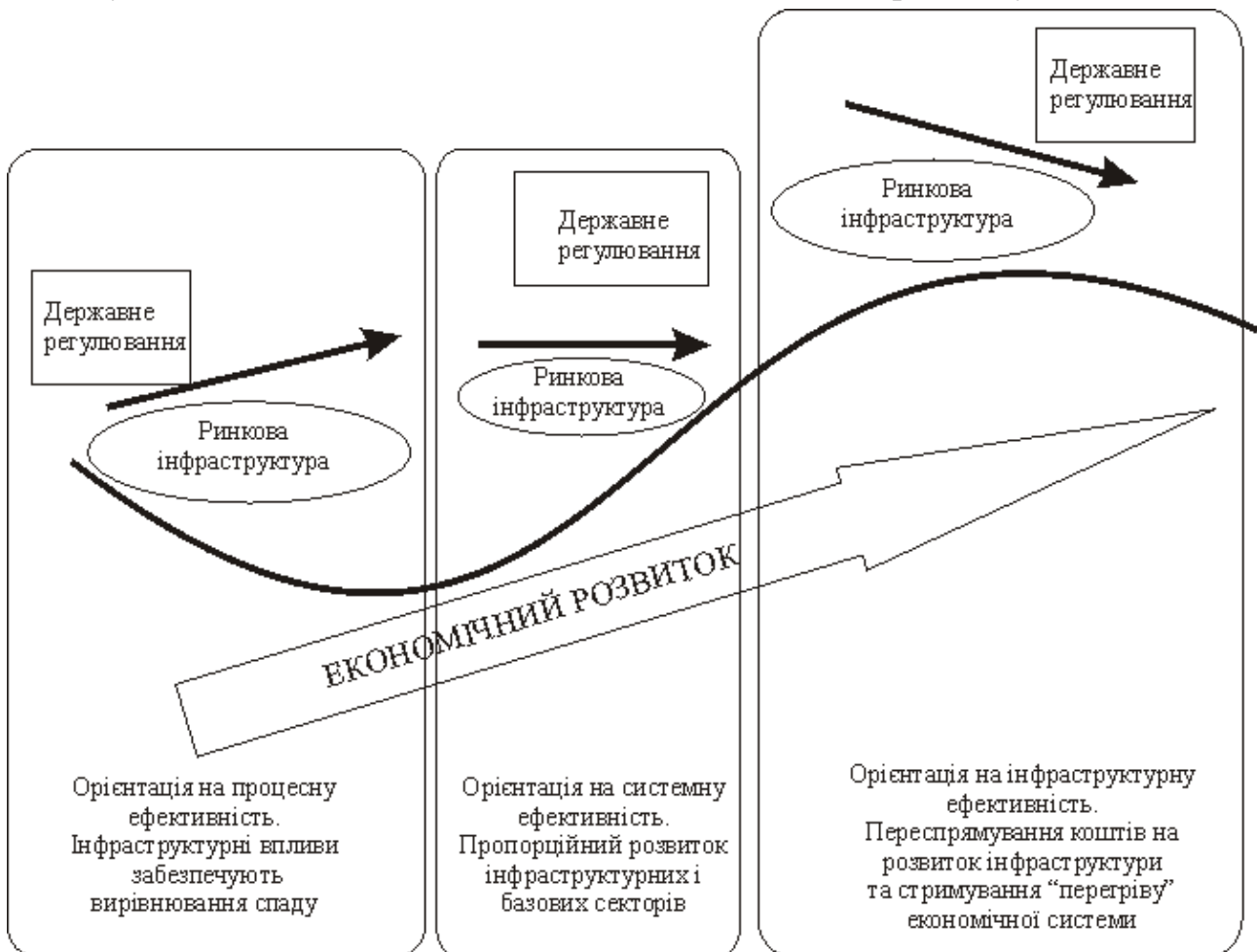

Рис. 3. Пріоритети в регулюванні ринкової інфраструктури регіону на різних етапах економічного циклу

Ефективність функціонування економіки залежить не тільки від відповідності її структури та інфраструктури, але й від сумісності елементів різних видів інфраструктури. У стратегії соціально-економічного розвитку

України необхідно розрізняти і передбачати формування інфраструктури сфер, секторів, сегментів, регіонів та галузей, а для підприємств – створення їх внутрішньої та зовнішньої інфраструктур. У ході формування економічної політики, програмно-цільових форм і механізмів її здійснення необхідно враховувати принципи взаємодії всіх рівнів, видів та форм інфраструктури ринкового господарства, як їх підпорядкованість, так і координацію.

Теоретично доведено, що стратегічні напрямки розвитку ринкової інфраструктури регіону мають визначатися за принципами системного підходу на засадах синергії та цілісності і полягати у взаємодії та компліментарності елементів маркетингової, кредитно-фінансової, інформаційно-консультаційної, сервісної складових тощо.

У третьому розділі «**Державні інститути та їх місце і роль у ринковій інфраструктурі регіону**» досліджено принципи організації, умови функціонування, директивні та індикативні регуляторні фактори державної інфраструктури; обґрунтовано методичні основи планування розвитку державної інфраструктури регіону.

Розробка системи принципів організації державної регіональної інфраструктури є основним завданням сучасної практики модернізації українського суспільства. У роботі проведено дослідження організаційних, юридичних, економічних та фінансових аспектів життєдіяльності регіонів, забезпечення дієвості й ефективності місцевого самоврядування, формування теорії та методології державної інфраструктури у регіонах.

Показано, що стабільність та ефективність владної вертикалі дуже важливі в будь-якій ситуації, але у періоди глибоких соціально-політичних і економічних перетворень вони набувають особливої значущості.

Державне регулювання інфраструктури регіону визначене як комплекс адміністративних, нормативно-законодавчих та соціально-економічних дій, які реалізуються місцевими органами влади та громадськими організаціями задля сталого ефективного розвитку складових ринкової інфраструктури регіону з трансформацією до сучасних світових параметрів.

Аналіз диспозиції держави засвідчив доцільність розмежування функції суб'єкта регулювання ринкової інфраструктури та функції інфраструктурного інституту, яким вона виступає. У роботі уточнено коло принципів та елементів, які забезпечують реалізацію державної інфраструктурної політики, що наведено на рис. 4.

Доведено, що регуляторний вплив реалізується за допомогою інструментарію соціальної, податково-бюджетної та кредитно-грошової

політики, що здійснюється за допомогою фінансово-кредитного механізму. З іншого боку, державні установи є інфраструктурними інститутами, що забезпечують реалізацію функцій управління.

Рис. 4. Принципи та елементи державної інфраструктурної політики країни

Регуляторні заходи в ході виконання функцій державного регулювання отримують загальний характер та однаково реалізуються відповідно до кожного з об'єктів впливу, оскільки мають спрямованість на активізацію господарської діяльності. У процесі дослідження отримано структуру державної інфраструктурної політики в регіоні, що подано на рис. 5.

Рис. 5. Схема організації державної інфраструктурної політики в регіоні

Установлено, що оптимальне формування державної інфраструктури у регіоні буде можливе за допомогою врахування таких чинників, як: формування дієвої, стабільної та надійної нормативно-правової бази, використання економіко-фінансового інструментарію при реалізації місцевих інтересів, застосування ефективних організаційних структур, які через економічні важелі сприяють у вирішенні назрілих соціально-економічних завдань розвитку регіонів України.

У четвертому розділі «Стратегія управління фінансовою інфраструктурою регіону» досліджено механізми організації функціонування фінансових інституцій регіону, систему зв'язків і взаємодій чинників взаємовпливу фінансової інфраструктури та рівня економічного розвитку регіону: визначено напрями їх ефективного застосування; уточнено та деталізовано твердження щодо залежності ефективності фінансового ринку регіону від рівня розвитку його інфраструктури і якості організації взаємодії операторів фінансового ринку й інституціональних інвесторів з її елементами. Так, було уточнено її систематизацію та виділено ряд ключових складових, поданих на рис. 6.

Рис. 6. Узагальнена схема організації інфраструктури фінансового ринку

З урахуванням запропонованого розподілу були виділені канали взаємодії інфраструктурних систем і основних інститутів фінансового ринку.

З метою вивчення рівня розвитку фінансової інфраструктури регіонів у роботі виконані оцінки рангів (див. табл. 2). Ранжування було проведено окремо для кожного з регіональних фінансових інститутів (страхування, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки (кооперативи)) за декількома показниками, після чого було визначено підсумковий рейтинг розвитку фінансової інфраструктури регіонів.

Таблиця 2

**Підсумкове ранжування регіонів України за ступенем розвитку
регіональної фінансової інфраструктури**

№ п/п	Регіон (область)	Фінансові інститути регіону				Місце
		Страхування	НПФ	КС	Разом	
1	Вінницька	-0,543	-0,709	-0,969	-2,221	13
2	Волинська	-1,095	-0,709	-1,373	-3,177	20
3	Дніпропетровська	2,525	7,337	-0,886	8,976	2
4	Донецька	2,325	-0,503	1,299	3,120	5
5	Житомирська	-1,411	-0,709	-1,504	-3,624	26
6	Закарпатська	-1,448	-0,709	-0,498	-2,655	16
7	Запорізька	0,841	-0,656	-0,430	-0,244	7
8	Івано-Франківська	-1,264	-0,603	-0,694	-2,561	15
9	Київська	-0,503	-0,207	-0,985	-1,696	12
10	Кіровоградська	-1,601	-0,709	-1,299	-3,609	25
11	м. Київ	11,879	9,320	9,816	31,015	1
12	Луганська	0,995	-0,709	-0,637	-0,351	9
13	Львівська	1,976	-0,688	0,489	1,778	6
14	Миколаївська	-1,206	-0,709	1,614	-0,300	8
15	Одеська	1,046	-0,709	2,997	3,334	4
16	Полтавська	-0,409	-0,709	-1,163	-2,281	14
17	Рівненська	-1,430	-0,709	-1,222	-3,361	21
18	Сумська	-1,322	-0,709	-1,481	-3,512	23
19	Тернопільська	-1,521	-0,709	-1,230	-3,461	22
20	Харківська	0,626	-0,657	4,131	4,101	3
21	Херсонська	-1,114	-0,708	-1,084	-2,906	18
22	Хмельницька	-1,104	-0,709	-1,268	-3,081	19
23	Черкаська	-0,964	-0,709	0,043	-1,630	11
24	Чернівецька	-2,163	-0,709	-1,273	-4,144	27
25	Чернігівська	-0,769	-0,709	-1,222	-2,700	17
26	АР Крим	0,306	-0,584	-1,007	-1,285	10
27	м. Севастополь	-2,651	-0,709	-0,164	-3,524	24

Розрахункові дані наочно ілюструють розподіл регіонів України за ступенем розвитку фінансової інфраструктури.

Проведені дослідження засвідчили наявність зв'язку між розвитком інститутів регіональної фінансової інфраструктури та рівнем розвитку економіки регіонів, що видно з рис. 7.

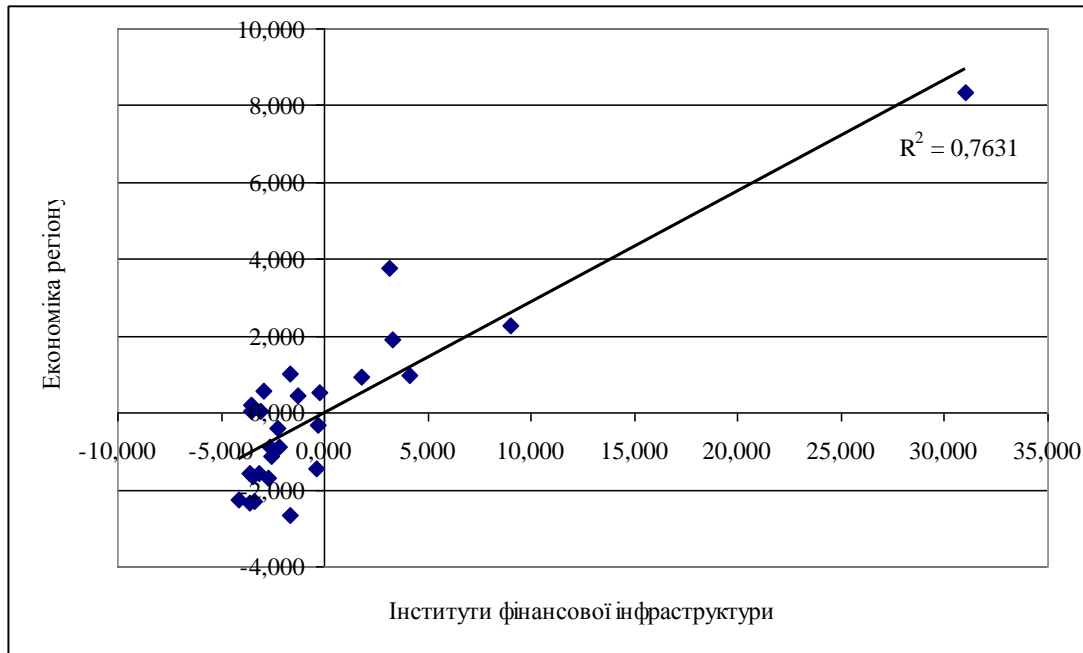

Рис. 7. Взаємозв'язок між рівнями інтегральних показників розвитку інститутів регіональної фінансової інфраструктури і економіки регіонів

В роботі також виконано оцінки ключових показників економічного розвитку регіонів. Підсумки стандартизованої оцінки регіонів України за рівнем економічного розвитку наведено на рис. 8.

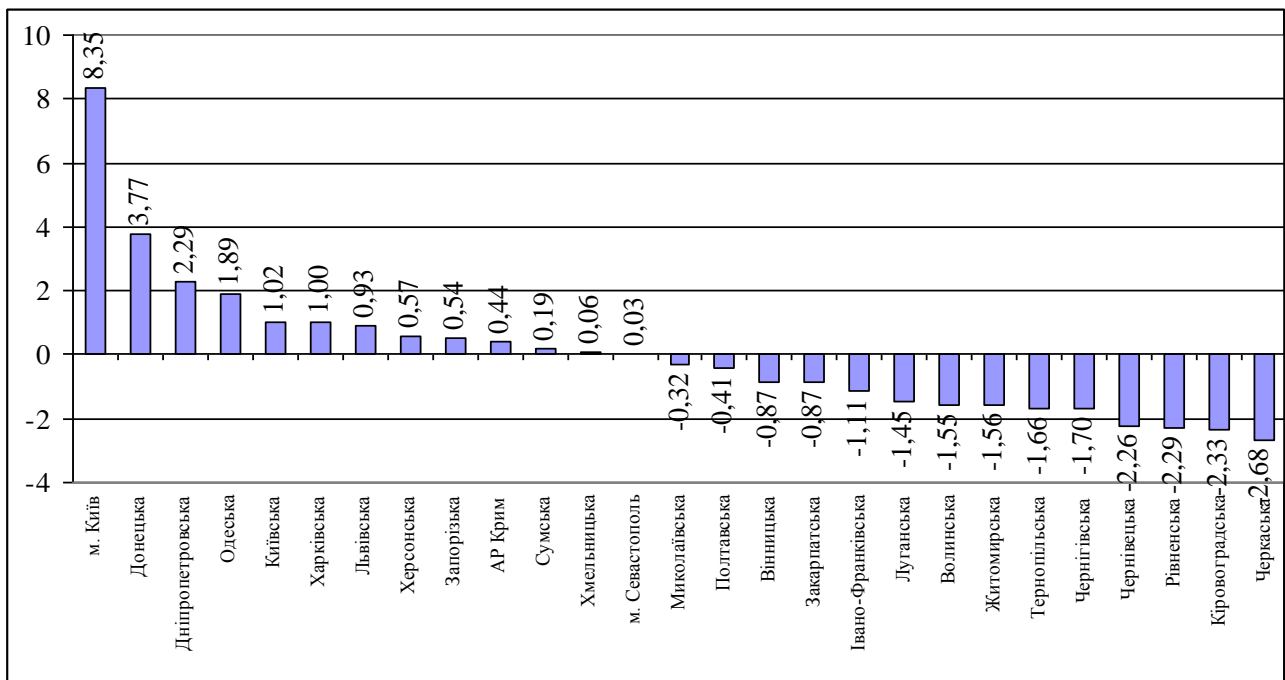

Рис. 8. Підсумки стандартизації регіонів України за рівнем економічного розвитку

Виходячи з результатів проведених розрахунків, можна зазначити, що розподіл регіонів за рівнем їх економічного розвитку дуже схожий з розподілом за рівнем розвитку інститутів регіональної фінансової інфраструктури. Так, у шістьці найкращих залишилися м. Київ, який передре майже за всіма показниками, Донецька, Дніпропетровська, Одеська та Харківська області. Шоста область – Львівська – трохи погіршила свої результати, посівши сьоме місце (замість шостого), поступившись своїм місцем Київській області. Аналогічно такі ж незначні зміни відбулися в переліку найгірших областей. В обох розрахунках до переліку найслабше розвинутих областей відносяться Волинська, Житомирська, Тернопільська, Чернівецька, Рівненська та Кіровоградська області.

Загалом дослідження рівня розвитку фінансової інфраструктури в регіонах дало змогу визначити напрямки вдосконалення взаємовідносин фінансової інфраструктури та економічного розвитку на регіональному рівні. По-перше, це заходи щодо підвищення фінансової активності населення; по-друге – щодо створення умов для зростання платоспроможного попиту на фінансовому ринку; по-третє – щодо підвищення доступності фінансових послуг. Отже сьогодні регіонам України необхідна розгалужена фінансова інфраструктура для забезпечення умов розвитку.

У п'ятому розділі **«Стратегія регулювання інфраструктури інноваційного забезпечення регіону»** обґрунтовано роль та місце інноваційної інфраструктури в системі регіонального розвитку; визначено напрямки її розвитку та обґрунтовано концептуальні основи формування й управління базою інноваційних знань регіону.

Оцінка національних обсягів та ефективності інноваційної інфраструктури в Україні свідчить про незначну активність використання на підприємствах виробничої сфери науково-технічних досягнень та їх слабе застосування до вирішення основних завдань відновлення національної економіки.

Обґрунтовано, що ключовим пріоритетом розвитку інноваційної інфраструктури у регіонах України є забезпечення умов формування бази знань у регіоні, відтворення систем інноваційного кредитування та інвестування, орієнтація на забезпечення концентрації інноваційних знань. У роботі обґрунтована модель стратегії регулювання інфраструктури інноваційного розвитку регіону (рис. 9).

Показано, що становлення регіональної інноваційної інфраструктури можливе при активізації інноваційного бізнесу, участі венчурного капіталу,

страхуванні підприємницьких ризиків з упровадження нововведень, дієвій нормативно-законодавчій базі щодо інтелектуальної власності.

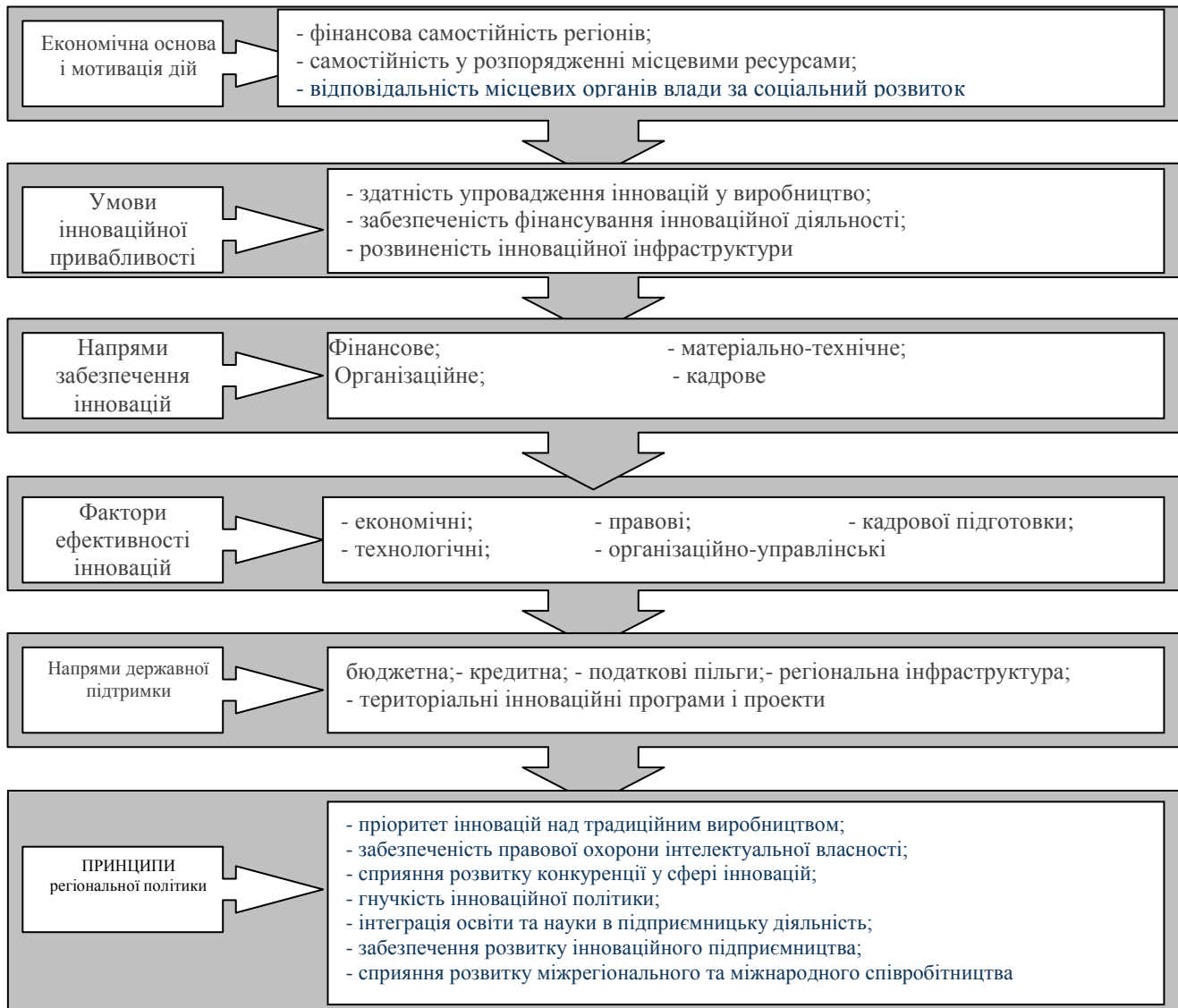

Рис. 9. Концептуальна модель стратегії регулювання інфраструктури інноваційного розвитку регіону

Дослідження показують, що на відміну від країн з розвинутою економікою в Україні відсутня національна інноваційна система. При цьому негативна динаміка зменшення інноваційної активності підприємств одночасно зі скороченням наукового сектору гальмують економічне зростання та загрожують прогресивному розвитку як окремих регіонів, так і всієї держави. Одним зі шляхів виходу із ситуації, що склалася, є створення каталізатора інноваційних процесів та формування бази знань регіону (рис. 10). Формування бази знань у системі інфраструктурного забезпечення системи інноваційного розвитку регіону передбачає активізацію процесів накопичення інноваційних знань на всіх рівнях.

Розвиток інноваційного освітнього середовища у регіоні має значний вплив на всі структурні компоненти системи. Його цементуючим ядром є проблема генерування новацій, отримання оптимальних результатів на основі пошуку, започаткування нових концепцій, технологій тощо. Інноваційне середовище формує прогностичне майбутнє регіональної освіти. Слід констатувати, що інновації на сьогодні не впливають на розвиток інститутів ринкової інфраструктури і не забезпечують їх економічну стабільність.

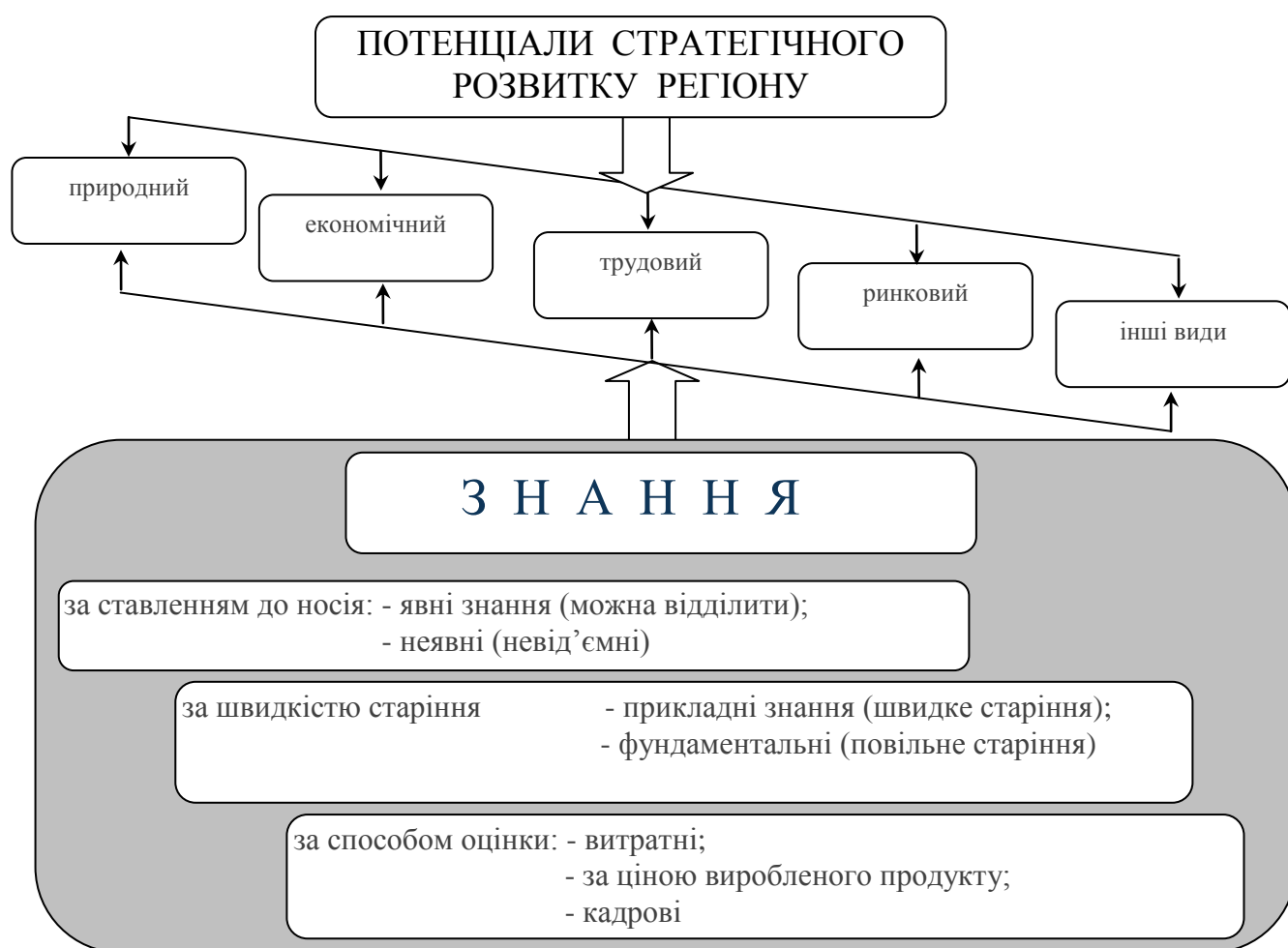

Рис. 10. Концептуальні основи формування бази знань регіону

У шостому розділі «**Стратегія регулювання ринкової інфраструктури регіону**» здійснено моделювання системи взаємовідносин у ринковій інфраструктурі регіону, що дало змогу сформулювати концептуальну модель цілісної ринкової інфраструктури регіону, визначити механізм оцінки її ефективності та шляхи оптимізації критеріїв її стратегічного розвитку.

У роботі запропонована схематика стратегічного регулювання ринкової інфраструктури регіону, що орієнтована на максимізацію синергетичних ефектів розвитку взаємовідносин у ринковій економіці. Основою стратегічного регулювання ринкової інфраструктури є інвестиції, за допомогою яких можливо вирішити проблеми ресурсних, структурних, технологічних,

соціально-економічних та інших обмежень. Чинником, що забезпечує найбільші темпи капіталовкладень, виступає підвищена норма накопичення, яка, у свою чергу, вказує на частку інвестування валового регіонального продукту у ринкову інфраструктуру регіону. Сукупність інститутів ринкової інфраструктури, які створюють умови координації діяльності ринку і регіону та не є сферою безпосереднього впливу з боку адміністрації регіону, створюють інституціональне середовище реалізації потенціалу його ринкової інфраструктури. Результатом суб'єктивно-об'єктивних взаємовідносин є синергетичний ефект, який визначає якісні зміни в економіці регіону.

Показано, що найважливішими синергетичними ефектами кластера регіональної ринкової інфраструктури є такі:

- 1) ефект перетоку інновацій у кластері;
- 2) ефект прирощення грошового потоку за рахунок акумуляції грошових потоків підприємств ринкової інфраструктури;
- 3) ефект сумісного використання інфраструктурних об'єктів (державно-приватне партнерство);
- 4) ефект зниження транзакційних витрат.

Тому необхідною мірою є оновлення концептуальних основ та механізмів розробки й упровадження державної науково-технічної політики, формування більш сучасних принципів організації регіональної науки та інноваційної політики.

В умовах невизначеності сучасної господарської діяльності у структурі ринкової інфраструктури існують об'єктивно і перманентно взаємодіють численні елементи взаємопов'язаних економічних явищ – механізми функціонування інфраструктурного забезпечення. У процесі взаємодії між собою, стимулюючи один одного, всі вони входять до важливої системи, якій притаманні певні закономірності: цілісність, ієрархічність, комунікативність тощо. Така взаємодія механізмів функціонування інфраструктурного забезпечення, що функціонують у межах регіону та у взаємозв'язку із національною і світовою економічними системами, і становить основу стратегії розвитку ринкової інфраструктури.

У роботі наведена концептуальна модель цілісної ринкової інфраструктури регіону (рис. 11).

Центральний елемент моделі – функціонування інфраструктури виробничого середовища, тобто умови рівноваги між пропозицією – виробництвом – і попитом – споживанням, які з урахуванням певних обмежень повинні сприяти досягненню стратегічних цілей діяльності ринкової

інфраструктури країни та регіону, а саме формуванню й підвищенню рівня добробуту населення та держави із забезпеченням національної і регіональної безпеки, в тому числі економічної.

Системоутворюючий вплив залежить від структури регіональної економічної діяльності та функцій державної інфраструктури, зокрема законотворчої, адміністративно-господарської, контрольно-регулюючої та комунікативної. У ході свого втілення ці функції створюють для економічної діяльності сприятливе зовнішнє конкурентне середовище.

Рис. 11. Концептуальна модель цілісної ринкової інфраструктури регіону

У широкому спектрі проблем розвитку ринкової інфраструктури регіону постійно проводиться пошук ступеня взаємозв'язку її складових із загальноекономічним розвитком регіону. У роботі здійснене моделювання взаємозв'язків у системі регіональної інфраструктури, що дозволило визначити взаємозалежність розвитку валового регіонального продукту, доходів населення, фінансової та виробничої інфраструктур.

Розв'язання проблеми дослідження функціонування ринкової інфраструктури регіону здійснено за допомогою матриць фінансової стратегії.

Матриці допомагають спрогнозувати «критичний шлях» регіону на найближчий термін, намітити прийнятні межі ризику і виявити поріг можливостей ринкової інфраструктури регіону. Обґрунтовано варіант матриці, який враховує викладені засади визначення стану регіону. Його перевагою можна вважати більш повне врахування аспектів діяльності ринкової інфраструктури регіону, ніж це робилося раніше. Запропонована матриця наведена на рис. 12.

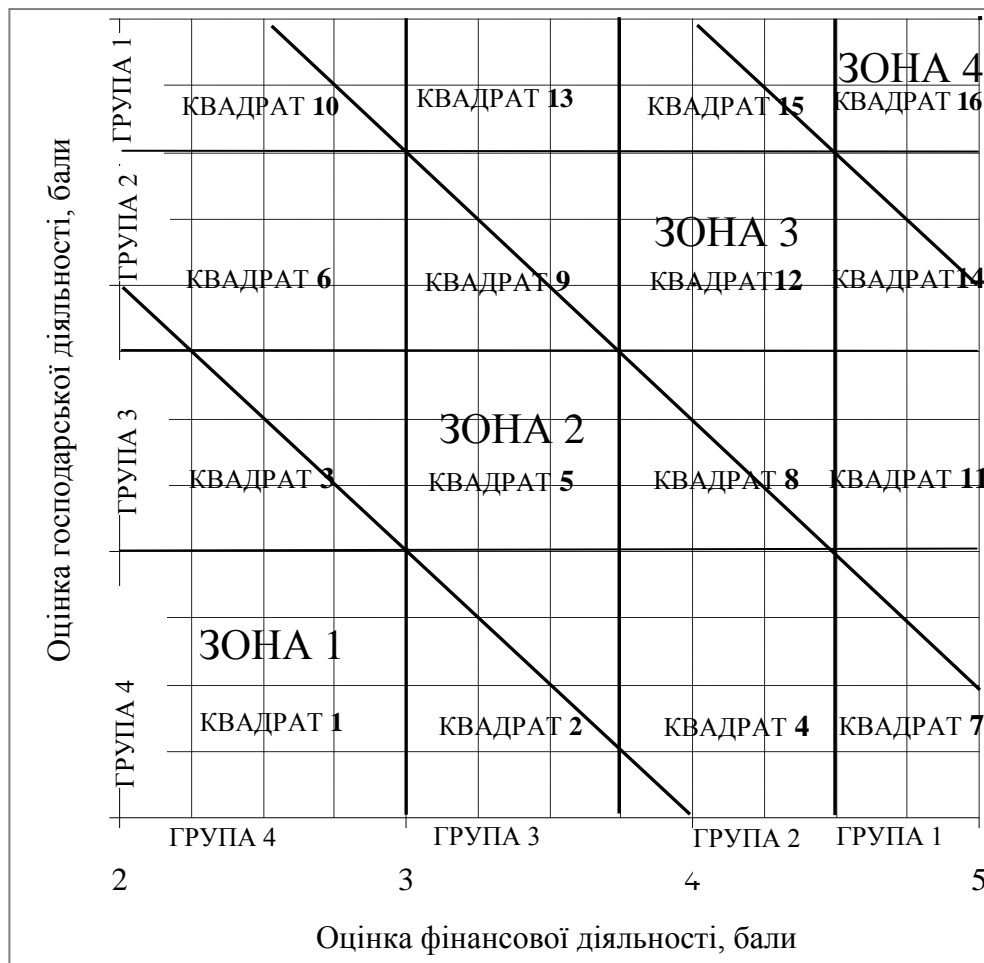

Рис. 12. Матриця фінансових стратегій

Зона 1. Кризовий стан ринкової інфраструктури регіону, викликаний серйозними прорахунками в управлінні, відсутністю маркетингової програми. Підйом у другу зону можливий при розробці комплексної системи фінансово-господарського оздоровлення, пошуку перспективних ризиків збуту продукції.

Зона 2. Фінансово-господарська діяльність не досить успішна або існує диспропорція у розвитку (наприклад, бурхлива господарська діяльність шкодить фінансовій або навпаки). Можливо, регіон змушений нести відчутні витрати із забезпечення заборгованості в результаті невдалої стратегії і тактики

залучення коштів (у випадку кризи фінансової діяльності) або продукція регіону втрачає конкурентні переваги (у випадку кризи господарської діяльності). Перший випадок вимагає збільшення фінансової міцності та збалансованості ефекту фінансового важеля, другий – переорієнтації виробництва, створення ефективної маркетингової стратегії, за допомогою якої будуть завойовані нові сегменти ринку збуту продукції. Дуже важливим є своєчасне вжиття адекватних заходів, у противному разі може відбутися сповзання регіону у нижні квадрати матриці.

Зона 3. Незначні труднощі у фінансово-господарській діяльності, які найшвидше виникли через відсутність синхронності роботи інститутів ринкової інфраструктури як в регіоні, так і відносно міжрегіональних зв'язків. Можливе деяке погіршення за рахунок недостатньої забезпеченості власним капіталом. Для поліпшення ситуації бажано розробити план заходів щодо скорочення заборгованостей.

Зона 4. Успішна діяльність у всіх сферах.

Більш детальні пояснення результатів функціонування ринкової інфраструктури регіону можна отримати, аналізуючи окремий квадрат матриці, в який потрапив регіон. Зокрема, необхідно приділити значну увагу співвідношенню оцінок, отриманих як за фінансову, так і за господарську діяльність, оскільки це дасть змогу уточнити отриману оцінку регіону й визначити, яка зі сторін його діяльності – фінансова чи господарська – є успішною (або невдалою) і з яких причин.

Найважливішим завданням регулювання довгострокового регіонального розвитку є пошук співвідношення між обсягом та інструментарієм державного впливу і збереженням ринкових свобод. Регулювання з боку регіональної влади економічного і соціального розвитку має здійснюватись шляхом бюджетного фінансування соціальних об'єктів, тотожного відношення до всіх без винятку суб'єктів ринкової інфраструктури, обсягів приватизації чи націоналізації (або муніципалізації) підвідомчого майна, впливу на грошовий обіг та кредитні відносини, власну інвестиційну діяльність щодо зміцнення регіональної інфраструктури.

В роботі пропонується модель оптимізації одного з критеріїв діяльності ринкової інфраструктури регіону – фінансової міцності.

Визначимо фінансовий потенціал регіону як величину, що показує, на скільки регіон може дозволити собі зниження обсягів доходів інститутів фінансової інфраструктури без суттєвої шкоди для свого становища, тобто:

$$\Psi(t) = \Theta(t) - \frac{\Theta(t) \cdot \left(\Omega_1 \cdot \sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) + \Omega_2 \cdot \sum_{j=1}^m \Xi_{2j}(t) + Z_{post}(t) \right)}{\Theta(t) - Z_{zmin}(t)}, \quad (1)$$

де $\Psi(t)$ – фінансовий потенціал регіону на момент часу t ;

$\Theta(t)$ – обсяги доходів інститутів ринкової інфраструктури регіону на момент часу t ;

Ω_1 – відсоткова ставка за короткостроковими інвестиціями;

Ω_2 – відсоткова ставка за довгостроковими інвестиціями;

$\Xi_{1i}(t)$ – заборгованість за i -ми короткостроковими зобов'язаннями;

$\Xi_{2j}(t)$ – заборгованість за j -ми довгостроковими зобов'язаннями;

n – кількість короткострокових інвестицій;

m – кількість довгострокових інвестицій;

Z_{post} – інші постійні витрати на момент часу t ;

Z_{zmin} – інші змінні витрати на момент часу t .

Це співвідношення виступає цільовою функцією для майбутньої моделі. Основне завдання полягає у пошуку таких обсягів короткострокових $\left(\sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) = \chi^1 \right)$ та довгострокових $\left(\sum_{j=1}^m \Xi_{2j}(t) = \chi^2 \right)$ зобов'язань, які б забезпечили регіону на поточний період часу максимальну фінансову міцність ($Fm(t) \rightarrow \max$).

Як обмеження для цільової функції використані показники результатів діяльності інститутів ринкової інфраструктури – фінансової ($Rfdi$) та всіх інших видів, крім фінансової ($Ridi$).

$Rfdi$ показує результат негосподарських, невиробничих операцій діяльності регіону і визначається за формулою:

$$Rfdi(t) = \left[\sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) + \sum_{j=1}^m \Xi_{2j}(t) + \gamma(t) + \delta(t) \right] - \varepsilon(t-1) - \left[\Omega_1 \cdot \sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) + \Omega_2 \cdot \sum_{j=1}^m \Xi_{2j}(t) + \zeta(t) \right] - \eta(t) + \lambda(t), \quad (2)$$

де $\gamma(t)$ – заборгованість з бюджетних відносин;

$\delta(t)$ – витрати матеріально-енергетичних ресурсів регіону;

$\varepsilon(t-1)$ – сума залучених інвестиційних коштів на момент часу $t-1$;

$\zeta(t)$ – витрати фінансового сектору регіону;

$\eta(t)$ – загальнодержавні та місцеві податки і збори;

$\lambda(t)$ – бюджетні дотації та субвенції регіону.

При визначенні оптимальних меж зміни $Rfdi$ є доцільним використання показника доданої вартості (μ), динаміка якого свідчить про масштаби діяльності регіону та про його внесок у створення національного багатства. Оптимальним вважаємо співвідношення

$$-0,1 \cdot \mu(t) \leq Rfdi \leq 0, \quad (3)$$

де $\mu(t)$ – додана вартість у момент часу t , який дорівнює

$$\mu(t) = \xi(t-) + \zeta(t-), \quad (4)$$

де $\xi(t-)$ – вартість продукції (наданих послуг), виробленої за період, що передує моменту часу t ;

$\zeta(t-)$ – вартість ресурсного забезпечення, наданого сторонніми організаціями за період, що передує моменту часу t .

Іншим обмеженням цільової функції виступає $Ridi$, який показує суму коштів регіону після фінансування розвитку і визначається за формулою:

$$Ridi = \mu(t) + \gamma(t) + \theta(t-1) - \sigma(t) - \tau(t) - \omega(t) - \sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) - \varphi(t), \quad (5)$$

де $\theta(t-1)$ – фінансово-експлуатаційні потреби регіону на момент часу $(t-1)$;

$\sigma(t)$ – трудові витрати регіону на момент часу t ;

$\tau(t)$ – матеріальні витрати на момент часу t ;

$\omega(t)$ – інноваційні витрати на технологічне (інформаційне) забезпечення;

$\varphi(t)$ – інвестиції у виробничий потенціал регіону на момент часу (t) .

Оптимальними вважатимемо межі:

$$0 \leq Ridi \leq 0,1 \cdot \mu(t). \quad (6)$$

Таким чином оптимізаційна модель отримає вигляд:

$$\Psi(t) = \Theta(t) - \frac{\Theta(t) \cdot \left(\Omega_1 \cdot \sum_{i=1}^n \Xi_{1i}(t) + \Omega_2 \cdot \sum_{j=1}^m \Xi_{2j}(t) + Z_{post}(t) \right)}{\Theta(t) - Z_{zmin}(t)} \rightarrow \max \quad (7)$$

За умови виконання таких умов:

$$-0,1 \leq \frac{\chi 1(1 - \Omega_1) + \chi 2(1 - \Omega_2) + \gamma(t) + \delta(t) + \lambda(t) - \varepsilon(t-1) - \zeta(t) - \eta(t)}{\mu(t)} \leq 0, \quad (8)$$

$$0 \leq \frac{\mu(t) + \gamma(t) + \theta(t-1) - \sigma(t) - \tau(t) - \omega(t) - \chi 1 - \varphi(t)}{\mu(t)} \leq 0,1, \quad (9)$$

$$\chi 1 \geq 0, \quad (10)$$

$$\chi 2 \geq 0. \quad (11)$$

Метод розв'язання наведеного завдання зводиться до пошуку області, яка обмежена нерівностями. Якщо відомі усі крайні точки, шляхом перебору

визначаються екстремуми цільової функції. Функції, які використані як обмеження, та цільова функція є неперервними і лінійними.

Проведений аналіз порівняльної оцінки ефективності функціонування ринкової інфраструктури у регіонах України свідчить про суттєву відмінність умов для стратегії розвитку ринкової інфраструктури на різних територіях. Водночас порівняльний аналіз обсягів іноземних інвестицій у регіонах та створеною регіональними економіками валового регіонального продукту дозволяє зробити висновок про тенденцію зменшення нерівномірності розвитку регіонів протягом останніх років.

З огляду на результати аналізу можна говорити про значну розбалансованість економічної діяльності регіонів, а це, у свою чергу, істотно знижує дієвість регіональної економічної політики. Використання запропонованого інструментарію регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону сприятиме формуванню умов для забезпечення стійкого економічного зростання.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі через обґрунтування концептуальних, методичних та прикладних складових запропоновано вирішення наукової проблеми регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Основні результати дослідження полягають у такому:

1. Уточнене змістовне наповнення та еволюційна природа ринкової інфраструктури. Проведені дослідження засвідчили двоїстість категорії «інфраструктура» з огляду на її функціональне та інституційне наповнення. Функціональна ознака інфраструктури – орієнтація на забезпечення та обслуговування соціально-економічних процесів – дозволяє існування двоєдиного підходу: більшість об'єктів інфраструктури одночасно є інфраструктурними для одних процесів та потребують наявності інфраструктури для власного існування. Протиріччя інституційного наповнення об'єктів інфраструктури проявляються через природу цілісності інфраструктурних інститутів, зовнішня функція яких полягає у забезпеченні ефективності відповідних процесів та систем, а внутрішня – у забезпеченні власної ефективності. Аналіз еволюції стимулів розвитку інфраструктури дозволив виявити чинники інтеграції вказаних протиріч.

2. Поглиблення обґрунтування методичних та теоретичних засад показало, що існуючі підходи до регулювання розвитку ринкової

інфраструктури переважним чином орієнтовані на вивчення можливостей створення та розвитку інфраструктурних інститутів і функцій. У роботі доведено необхідність зовнішнього регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону відповідно до пріоритетів загальноекономічного розвитку. Основним регуляторним індикатором має виступати рівень ефективності інфраструктурних інститутів, що уособлює ключове протиріччя їх розвитку – забезпечення необхідного балансу між ефективністю інфраструктурних інститутів та забезпечуваних ними процесів.

3. Дослідження розвитку регіональної інфраструктури проведено за п'ятьма секторами, що дозволило розширити існуючі підходи до регулювання інфраструктури і здійснити оцінку функціонування державно-регуляторних та інформаційних інститутів, які виконують інфраструктурні функції. Такий підхід дав змогу підійти до оцінки цілісності функціонування ринкової інфраструктури в регіоні та здійснити ранжування регіонів за рівнем розвитку інфраструктури. Загальним результатом проведеного аналізу є розкриття непропорційності розвитку інститутів регіональної інфраструктури у регіональному розрізі.

4. Ключовою домінантою розвитку ринкової інфраструктури регіону є забезпечення пріоритетності досягнення її ефективності на рівні регіону в цілому порівняно з ефективністю окремо взятих інститутів інфраструктури. Регуляторний вплив на розвиток інститутів інфраструктури є істотним важелем вирівнювання негативних проявів циклічності економічного розвитку. Вказані положення відрізняють запропонований підхід, що передбачає три орієнтири регулювання ефективності інфраструктурних інститутів: процесний, системний та інфраструктурний. Перший орієнтир притаманний для спадного етапа економічного циклу та передбачає мінімізацію ефективності інститутів інфраструктури, що сприяє перерозподілу умов та ресурсів для обмеження рецесії і створення умов майбутнього зростання. Другий – притаманний для висхідного етапу – передбачає вирівнювання ефективності інфраструктурних інститутів та забезпечуваних ними секторів. Третій – для пікових етапів економічного циклу – передбачає максимізацію ефективності інститутів ринкової інфраструктури за рахунок перерозподілу коштів на користь розвитку ринкової інфраструктури та протидії «перегріву» економічної системи.

5. Дослідження показали необхідність уточнення організаційно-методичних засад державного регулювання розвитку регіональної інфраструктури. Реалізація регіональної політики розвитку ринкової інфраструктури передбачає структурування системи державних інтересів через

розмежування функцій держави як суб'єкта регулювання та інфраструктурного інституту. Методологія визначення й реалізації впливу державного управлінського механізму на економічний розвиток регіону повинна в сукупності складати дієвий інструментарій впливу на тенденції розвитку, масштаби, ресурси та дотримання пріоритетів регіонального розвитку, які сформульовано на загальнодержавному рівні та узгоджено з місцевими інтересами. Дослідження засвідчили, що сучасному етапу економічного розвитку України притаманні централізація функцій суб'єкта регулювання інфраструктури регіонів на загальнодержавному рівні та переважання функцій інфраструктурного інституту на місцевому рівнях. Такий стан речей не сприяє мобілізації місцевих резервів економічного розвитку та потребує вдосконалення.

6. Дослідження розвитку фінансової інфраструктури регіонів дозволило виявити основні напрямки узгодження управління на регіональному рівні. По-перше, необхідно активізувати адміністративно-технологічну підтримку розвитку інформаційної інфраструктури фінансового ринку у регіоні через створення загальнорегіональних Інтернет-ресурсів, що міститимуть відомості про основні корпоративні події на регіональному фондовому ринку, про фінансово-економічну діяльність емітентів, про представлені в регіоні фінансові інститути і послуги, що надаються ними, а також про розробку механізму оцінки рівня ділової й фінансової активності в регіонах на основі розрахунку та регулярної публікації відповідних фондових і економічних індексів. Для реалізації цієї пропозиції необхідно об'єднати наявні інформаційні ресурси регіональної влади, територіальних установ державних структур, а також спеціалізованих фінансових інститутів.

По-друге, доцільно активізувати програми випуску регіональних і муніципальних боргових зобов'язань з метою створення власної кредитної історії й відповідного кредитного рейтингу регіонів. Наявність такого рейтингу свідчить про фінансову відкритість і інвестиційний клімат території, рівень менеджменту та репутацію управлінської еліти. Відсутність же рейтингу значно підвищує інвестиційні ризики й здорожує вартість кредитних ресурсів, залучених у регіон.

По-третє, потрібно сформувати й обнародувати для всіх суб'єктів фінансового ринку прогнозування регіонами майбутньої системи фінансування великих інвестиційних проектів, заснованих на принципі приватно-державного партнерства. Важливо не тільки встановити інвестиційні каталоги територій, але й відразу визначитися з передбачуваними інструментами фінансування найбільш значущих інвестиційних проектів: які з них переважніше фінансувати

за рахунок облігаційної позики, які – за схемою проектного фінансування, які – з використанням синдікованого банківського кредиту, в якому ступені будуть забезпечені гарантіями й самофінансуванням державної або регіональної влади.

7. У роботі обґрунтовано, що ключовою передумовою становлення інноваційної інфраструктури є формування бази знань регіону. Розвиток інноваційного освітнього середовища в регіоні має значний вплив на всі структурні компоненти системи. Його цементуючим ядром є проблема генерування новацій, отримання оптимальних результатів на основі пошуку, започаткування нових концепцій, технологій тощо. Інноваційне середовище формує прогностичне майбутнє регіональної освіти. Основними державними регуляторними пріоритетами є: реалізація послідовної і відповідальної інноваційної політики; стимулювання розвитку діючих та сприяння утворенню нових інноваційних структур у регіонах; відтворення результативної системи інноваційного кредитування й інвестування та вдосконалення нормативно-законодавчої бази стосовно її правового і фінансового функціонування.

8. Стратегічне регулювання розвитку ринкової інфраструктури має розглядатися як упровадження системних заходів інститутами державної інфраструктури, напрямком яких є відтворення конкурентного регіонального середовища, уникнення підприємницьких (внутрішніх і зовнішніх) ризиків та заохочення інноваційно-інвестиційних ресурсів у масштабні сфери господарства. Місія регулювання ринкової інфраструктури полягає у забезпеченні перетоку інновацій, мультиплікації грошових потоків підприємствами ринкової інфраструктури, максимізації зиску від сумісного використання інфраструктурних об'єктів (державно-приватне партнерство), зниженні транзакційних витрат.

9. Концептуальна модель оцінки цілісної ринкової інфраструктури регіону основними орієнтирами передбачає: відповідність ринкової інфраструктури стратегічному плану розвитку регіону; забезпечення інноваційної спрямованості інвестиційних процесів; ефективне використання внутрішніх (регіональних) ресурсів; підвищення конкурентоспроможності регіональної ринкової інфраструктури у боротьбі за інвестиційні ресурси; забезпечення позитивного соціального ефекту інвестиційних процесів ринкової інфраструктури. Вона передбачає взаємодію інфраструктури забезпечення виробничого, ринкового, фінансово-інвестиційного, інформаційно-правового середовищ та мультиплікаційних механізмів державного регулювання припливу інвестиційних коштів.

10. Запропонований механізм оцінки ринкової інфраструктури орієнтований на визначення перспектив поліпшення фінансово-господарського стану регіону та дозволяє оцінити ключові орієнтири регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону. В ході розв'язання проблеми дослідження функціонування ринкової інфраструктури регіону доцільно застосовувати так звані матриці фінансової стратегії. Матриці допомагають спрогнозувати «критичний шлях» регіону на найближчий термін, намітити прийнятні межі ризику і виявити поріг можливостей ринкової інфраструктури регіону. Обґрунтовано варіант матриці, який враховує викладені засади визначення стану регіону. Його перевагою можна вважати врахування дещо більшої кількості аспектів діяльності ринкової інфраструктури регіону, ніж це робилося раніше. Визначення квадрата матриці, до якого віднесена ринкова інфраструктура регіону, дає можливість встановити рівень його діяльності, а також скласти перелік заходів, які необхідно вжити для поліпшення існуючого становища – переходу у кращий (вищий) квадрат матриці. Залежно від отриманого результату фінансово-господарської діяльності матриця поділяється на 4 зони, які дозволяють не лише здійснювати агрегований аналіз, але й акцентувати увагу на загальних тенденціях розвитку регіону. Проведені розрахунки за даними Харківської області в 2009 році показали, що для отримання максимального рівня фінансової міцності регіону показники χ_1 – загальна заборгованість за короткостроковими зобов'язаннями – та χ_2 – заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – повинні міститися в межах: $\chi_2 \leq 18131,36 - 1,0227\chi_1$; $\chi_1 \geq 12522,34$, $\chi_2 \geq 0$.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : монографія / О. В. Васильєв. – Х. : ХНАМГ, 2007. – 339 с.

2. Менеджмент регіонального розвитку : монографія / за ред. О. В. Васильєва, К. А. Фісуна ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 375 с. (*Особистий внесок: визначено сучасні основи формування регіональних інвестицій, узагальнено методи формування інвестиційного портфелю та основи регіонального інвестиційного аналізу, обґрунтовано форми державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні*).

3. Васильев А. В. Синтез процентного свопа шляхом проведення (псевдо) емісії облігацій / А. В. Васильев // Финансовые риски. – К. : Информационно-аналитическое агентство «Гроші та світ», 2000. – № 2(22). – С. 104–107.
4. Васильев А. В. Организационно-правовые условия создания, функционирования и ликвидации торговца ценными бумагами / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2001. – Вып. 31. – С. 153–159.
5. Васильев А. В. Особенности конкурентоспособности фондовой биржи в современных условиях функционирования фондового рынка / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2001. – Вып. 34. – С. 115–122.
6. Васильев А. В. Особенности организации инвестиционных фондов / А. В. Васильев // Вестник : Украинский научно-теоретический журнал. – Х. : Международный славянский университет, 2001. – № 3. – Т IV. – С. 79–83.
7. Васильев А. В. Виды стоимостей акций / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2002. – Вып. 44. – С. 65–70.
8. Васильев А. В. Классификационные особенности фондовых инвесторов / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2002. – Вып. 40. – С. 9–16.
9. Васильев А. В. Региональные аспекты обращения ценных бумаг / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2002. – Вып. 37. – С. 46–51.
10. Васильев А. В. Цели и перспективы эмиссии ценных бумаг / А. В. Васильев // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2002. – № 534. – С. 195–199.
11. Васильев А. В. Современные направления деятельности венчурных инвестиционных фондов / А. В. Васильев // Вчені записки. Науковий журнал Харківського інституту управління. – Х., 2005. – Вип. 18. – С. 145–150.
12. Васильев А. В. К вопросу проектирования развития инфраструктуры управления региона / А. В. Васильев, В. Б. Родченко // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Х. : ВЦ РізоХНУ, 2006. – № 743. – С. 45–47. (*Особистий внесок: проаналізовано вплив інфраструктури на показники фондівдачі за регіонами України*).
13. Васильев О. В. До питання визначення сутності ринкової інфраструктури / О. В. Васильев // Комунальне господарство міст. – К. : Техніка, 2006. – Вип. 71. – С. 28–33.
14. Васильев О. В. Еволюція біржового ринку України як елемента фінансової інфраструктури регіону / О. В. Васильев // Національна академія

державного управління при Президентові України : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – № 2(29). – Ч. 2. – С. 40–48.

15. Васильєв О. В. Транспортна інфраструктура регіону як визначальний чинник активізації використання економічного потенціалу / О. В. Васильєв // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Х. : ВЦ РізоХНУ, 2006. – № 754. – С. 37–42.

16. Васильєв А. В. Концептуальна модель дослідження системи інфраструктурного забезпечення на прикладі виробничого комплексу регіону / А. В. Васильєв // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук. пр. – Х. : Українська державна академія залізничного транспорту, 2007. – № 19–20. – С. 22–26.

17. Васильєв О. В. Фінансування інвестицій в інфраструктуру / О. В. Васильєв // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. пр. Тематичний випуск : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ», 2008. – № 20-1. – С. 214–220.

18. Васильєв О. В. Стратегічні передумови розвитку освітньої інфраструктури в Україні / О. В. Васильєв // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : зб. наук. праць. – Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – Т. 11. – Вип. 18. – С. 25–31.

19. Васильєв О. В. Методологічні аспекти планування регіональної фінансової інфраструктури / О. В. Васильєв // Вісник національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. праць. Тематичний випуск : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ», 2009. – Вип. 17. – С. 47–50.

20. Васильєв О. В. Напрямки формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств / О. В. Васильєв // Экономика и управление : научно-практический журнал. – Сімферополь : Национальная академия природоохранного и курортного строительства, 2010. – № 1. – С. 77–82.

21. Васильєв О. В. Сучасні форми залучення інвестицій у житлове будівництво / О. В. Васильєв // Комунальне господарство міст. – К. : Техніка, 2010. – Вип. 92. – С. 75–79.

22. Васильєв О. В. Особливості формування житлової інфраструктури міських комплексів в Україні / О. В. Васильєв, В. Б. Родченко // Комунальне господарство міст. – Х. : ХНАМГ, 2010. – Вип. 96. – С. 168–175. *(Особистий внесок: визначено і досліджено основних учасників ринку житлової нерухомості).*

23. Васильєв О. В. Дослідження взаємозв'язків в системі ринкової інфраструктури регіону / О. В. Васильєв // Вісник Національного технічного

університету «ХПІ» : зб. наук. праць. Тематичний випуск : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ», 2011. – № 15. – С. 8–15.

Опубліковані праці апробаційного характеру

24. Васильєв А. В. Особенности деятельности торговцев ценными бумагами. / Васильев А. В. // Исследование и оптимизация экономических процессов «Отимум–2001» : труды III Международной научно-практической конференции (14-16 ноября 2001 г., г. Харьков). – Х. : НТУ «ХПІ», 2001. – С. 167–169.

25. Васильєв А. В. Особенности ценообразования на регистраторские услуги / А. В. Васильев // Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку ХХІ століття : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 – 23 листопада 2001 р., м. Полтава). – Полтава : ПДТУ ім. Ю. Кондратюка, 2001. – Т. 2. – С. 4–5.

26. Васильєв О. В. Вплив рівня ефективності функціонування інфраструктури регіону на його загальний розвиток / О. В. Васильєв // Регіон-2007: стратегія оптимального розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (17 – 18 квітня 2007 р., м. Харків). – Х. : РВВ Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2007. – С. 158–159.

27. Васильєв О. В. Проблеми гармонізації регіонального бюджетного механізму як ключового елемента фінансової інфраструктури / О. В. Васильєв // Современные проблемы гуманизации и гармонизации управления : 7-я Международная междисциплинарная научно-практическая школа-конференция. Х. : Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – С. 80–81.

28. Васильєв О. В. Стратегічні пріоритети розвитку транспортної інфраструктури регіону / О. В. Васильєв // Проблеми економіки транспорту : тези доповідей VI Міжнародної наукової конференції. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна, 2007. – С. 111–112.

29. Васильєв О. В. Аналіз і перспективи сучасних форм залучення інвестицій у житлове будівництво / О. В. Васильєв // Сучасні проблеми і шляхи розвитку інноваційних процесів будівельної галузі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : ХНАМГ, 2009. – С. 130–131.

30. Васильєв О. В. Розвиток функцій інфраструктури в рамках формування стратегії регіонального розвитку / О. В. Васильєв // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я : матеріали XVII

науково-практичної конференції (20 – 22 травня 2009 р., м. Харків). – Х. : НТУ «ХП», 2009. – С. 9–10.

31. Васильєв О. В. Формування методичного апарату оцінки розвитку фінансової інфраструктури: регіональний аспект / О. В. Васильєв // Соціально-економічний розвиток України і її регіонів: проблеми науки і практики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : Бізнес-інформ, 2009. – № 4. – С. 30–33.

32. Васильєв О. В. Фінансування енергетичної інфраструктури України як визначальної складової економічної безпеки / О. В. Васильєв, Д. О. Пащенко // Україна в системі світових економічних процесів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (17 – 18 грудня 2009 р., м. Харків). – Х. : МСУ, 2009. – С. 179–180. *(Особистий внесок: обґрунтовано основні чинники та умови, а також визначено проблемні питання фінансування енергетичної інфраструктури України).*

33. Васильєв О. В. Сучасні підходи формування інфраструктури в контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні / Васильєв О. В. // XXXV научно-техническая конференция преподавателей, аспирантов и сотрудников Харьковской национальной академии городского хозяйства : тезисы докладов. – Х. : ХНАГХ, 2010. – Ч. 3. – С. 212.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації:

34. Васильєв А. В. Рынок ценных бумаг. Акционерные общества. Антикризисное управление : монография / А. В. Васильєв, Ю. С. Потемкин. – Х. : Фолио, 2001. – 317 с. *(Особистий внесок: розкрито економічну природу та суть ринку цінних паперів; обґрунтовано основні макроекономічні й інституційні чинники, що впливають на функціонування інститутів ринку цінних паперів України, а також доцільність вдосконалення інфраструктури на ринку; проаналізовано приватизаційні процеси, організаційно-економічні умови формування ринку цінних паперів у регіоні, особливості його регулювання).*

35. Васильєв А. В. Возможности использования организаторов торгов при реализации активов должника / А. В. Васильєв // Коммунальное хозяйство городов. – К. : Техника, 2001. – Вып. 28. – С. 100–105.

36. Васильєв А. В. Особенности деятельности торговцев ценными бумагами / А. В. Васильєв // Вісник національного технічного університету «ХП». – Х., 2001. – Вип. 24. – С. 107–112.

37. Васильєв О. В. Особливості ціноутворення на реєстраторські послуги / А. В. Васильєв // Регіональні перспективи : Науково-практичний журнал. –

Полтава : Полтавський державний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, 2001. – № 5–6. – С. 130–132.

38. Васильев А. В. Предпосылки финансовой несостоятельности регистраторов / А. В. Васильев // Коммунальное хозяйство городов – К. : Техника, 2000. – Вып. 26. – С. 93–99.

АНОТАЦІЯ

Васильєв О. В. Регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка. – Харківська національна академія міського господарства, Харків, 2011.

У дисертації досліджено теоретико-методологічні передумови регулювання розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Розкрито зміст ринкової інфраструктури як категорії еволюційної природи та інституційної одиниці, що забезпечує умови економічного розвитку.

На підставі проведеного аналізу розкрито функціональну організацію ринкової інфраструктури. Досліджено сукупність торгівельної, фінансово-інвестиційної, виробничої, інформаційної та державно-регуляторної інфраструктур.

Визначено стратегічні аспекти організації, систему зв'язків та взаємодій інститутів фінансової інфраструктури та їх вплив на рівень економічного розвитку регіону. Досліджено передумови регулювання інфраструктури інноваційного забезпечення регіону та концептуальні основи формування бази знань регіону.

Розроблено механізм оцінки ефективності функціонування та обґрунтовано критерії розвитку ринкової інфраструктури регіону.

Ключові слова: регіон, регулювання розвитку, ринкова інфраструктура регіону, державна інфраструктура, фінансова інфраструктура, інноваційна інфраструктура.

АННОТАЦИЯ

Васильев А. В. Регулирование развития рыночной инфраструктуры региона. – Рукопись.

Диссертация на соискания ученой степени доктора экономических наук 08.00.05 – развитие продуктивных сил и региональная экономика. – Харьковская национальная академия городского хозяйства, Харьков, 2011.

В диссертации исследованы теоретико-методологические предпосылки и предложены практические рекомендации по регулированию развития рыночной инфраструктуры региона.

Раскрыто содержание рыночной инфраструктуры как категории эволюционной природы и институциональной единицы, обеспечивающей условия экономического развития. Определено, что рыночная инфраструктура – это совокупность объектов и видов деятельности, которые обеспечивают функционирование и развитие системы региональных рынков и являются непосредственными участниками рыночных взаимодействий. Доказана целесообразность рассмотрения разновидностей институтов инфраструктуры, которые получили преимущественное развитие в период формирования и становления каждого из технологических укладов с учетом передового опыта развитых стран мира.

На основании проведенного анализа раскрыта функциональная организация региональной рыночной инфраструктуры как совокупности торговых, финансово-инвестиционных, производственных, информационных и государственно-регуляторных институтов. Путем проведенного ранжирования инфраструктуры регионов Украины определена степень развития отдельных составляющих инфраструктуры. Предложен методический подход к оценке целостности функционирования рыночной инфраструктуры в регионе, отличие которого заключается в реализации принципа глобальной эффективности, который будет обеспечивать сглаживающее влияние на колебания экономической динамики развития. Обосновано существование трех возможных состояний эффективности функционирования рыночной инфраструктуры в регионах: процессной, системной и инфраструктурной.

В работе проведено исследование организационных, юридических, экономических и финансовых аспектов жизнедеятельности регионов, обеспечения действенности и эффективности местного самоуправления, формирования теории и методологии государственной инфраструктуры в регионах. Исследованы государственные институты и их место и роль в рыночной инфраструктуре региона. Предложена система принципов и

факторов организации государственной инфраструктурной политики в современных условиях. Среди основных факторов оптимального формирования государственной инфраструктуры в регионе отмечены: формирование действенной, стабильной и надежной нормативно-правовой базы, привлечение экономико-финансового инструментария при реализации местных интересов, применение эффективных организационных структур, которые через экономические рычаги содействуют в решении назревших социально-экономических задач развития регионов Украины.

Определены стратегические аспекты организации, система связей и взаимодействий институтов финансовой инфраструктуры и их влияние на уровень экономического развития региона. Среди основных направлений совершенствования взаимоотношений финансовой инфраструктуры и экономического развития на региональном уровне определены меры по повышению финансовой активности населения, созданию условий для роста платежеспособного спроса на финансовом рынке и повышению доступности финансовых услуг. Предложена классификация факторов влияния внешней среды на финансовую инфраструктуру региона. Определено, что значительную роль в построении современной региональной финансовой инфраструктуры играет рынок совместного инвестирования, представленный в Украине инвестиционными фондами и компаниями по управлению активами.

Исследованы предпосылки регулирования инфраструктуры инновационного обеспечения региона. Проведена оценка национальных объемов и эффективности инновационной инфраструктуры в Украине. Она свидетельствует о незначительной активности использования на предприятиях производственной сферы научно-технических достижений, их слабое применение в решении основных задач восстановления национальной экономики. Обосновано, что ключевыми приоритетами развития инновационной инфраструктуры в регионах Украины являются обеспечение условий формирования базы знаний в регионе, воспроизводство систем инновационного кредитования и инвестирования, ориентация на обеспечение концентрации инновационных знаний. Предложена модель стратегии регулирования инфраструктуры инновационного развития региона.

Разработан механизм оценки эффективности функционирования рыночной инфраструктуры региона. Предложена организационная схема стратегического регулирования рыночной инфраструктуры региона. Разработанная модель перетекания инноваций в кластере показывает взаимосвязи как внутри рыночной инфраструктуры региона, так и переток

инноваций между регионом и государством. Обоснована система критериев стратегического развития рыночной инфраструктуры региона. Разработана матрица финансовых стратегий, которая позволит спрогнозировать "критический путь" региона на ближайший срок, наметить приемлемые пределы риска и выявить порог возможностей рыночной инфраструктуры региона.

Ключевые слова: регион, регулирование развития, рыночная инфраструктура региона, государственная инфраструктура, финансовая инфраструктура, инновационная инфраструктура.

SUMMARY

Vasilyev A.V. Regulation of development of the market infrastructure of the region. – The manuscript.

The thesis for the Degree of Doctoral of Economical Sciences (Ph.D. in Economics), specialty 08.00.05 Development of Productive Forces and Regional Economy. Kharkiv National Municipal Academy, Kharkiv, 2011.

In this thesis investigates the theoretical-methodological bases of regulation of development of the market infrastructure of the region.

Discloses the content of market infrastructure as a category of evolutionary nature and of an institutional unit, which provides the conditions for economic development.

On the basis of the analysis revealed the functional organization of the market infrastructure. Studied a group of trade, financial, investment, industrial, information and state-of regulatory infrastructure.

Set the strategic aspects of the organization, system of communication and interaction of institutions of the financial infrastructure and their impact on the level of economic development of the region. Studied are the preconditions for regulation of innovation support infrastructure of the region and the conceptual foundations of the knowledge base of the region.

The mechanism of evaluation of the effectiveness of the functioning and justified criteria of development of the market infrastructure of the region.

Key words: region, the regulation of development, the market infrastructure of the region, the state infrastructure, financial infrastructure, innovation infrastructure.

Васильєв Олексій Вікторович

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. Торкатюк В.І.

Підп.до друку 07.11.2011

Формат 60x841/16

Папір офісний.

Друк на ризографі

Умовно.-друк.арк. 1,9

Обл.-вид.арк. 1,1

Замовл. № 243

Тираж 100 прим.

Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: gectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №4064 від 12.05.2011